

Miljöprogram för Frisinnad Samverkan

Ett annat sätt att leva

Vi i Frisinnad Samverkan har insett att arbetet för en bättre miljö kommer att innebära uppoffringar, särskilt om vi ingenting gör. Vi tror inte på att vrida klockan tillbaka och leva som för hundra år sedan. Men vi tror på ett annat, mera hållbart, sätt att leva.

Vårt sikte är nu inställt på en hållbar ekologisk, social och ekonomisk utveckling, vilket innebär att vi inte får ta ut mer ur naturen än den klarar av och inte belasta den med mer än den förmår ta emot. Och några förändringar i vårt sätt att leva.

I miljöarbetet ser vi en uppsjö av möjligheter för både näringsliv och samhälle. Vi ser en möjlighet att stärka Ålands konkurrenskraft, att göra Åland till den gröna ön – en oemotståndligt attraktiv att leva på.

Miljösituationen globalt

Sedan lång tid tillbaka har vi kunnat notera att:

- Jordens medeltemperatur stiger
- Glaciärerna smälter bort
- Orkaner ökar i antal och styrka
- Tropiska sjukdomar sprider sig allt längre norrut.

Forskarna är idag i stort sett eniga om att en global uppvärmning pågår och att människan är dess orsak. Från 1776 till 2008 har jordens befolkning ökat från 1 miljard till 6,5 miljarder. Vårt stora numerära antal i kombination med ny teknik och livsstil har gjort oss till en kollektiv naturkraft. Det enskilt största problemet är att vi släpper ut för mycket växthusgaser.

Koldioxidkoncentrationer har kunnat fastställas 650 000 år tillbaka i tiden, tack vare Antarktis' isar. Under de gångna 650 000 åren har koldioxidkoncentrationen inte en enda gång överstigit 300 ppm (= 0,03 procent). För tillfället ligger koncentrationen på 370 ppm och, om inga förändringar görs, kommer den att ligga över 600 ppm om 45 år. Då blir det för varmt. Detta är inget olösligt problem – mänskligheten har tidigare klarat av att bemästra t.ex. ozonförtunnningen i atmosfären. Den globala uppvärmningen är dock en mycket större utmaning och det finns bara en lösning: Minska utsläppen av växthusgaser. Alla måste hjälpas åt, även vi ålänningar.

Miljösituationen på Åland

Den åländska miljön är en av våra största skatter – något som enligt många gör Åland till den bästa platsen i världen att leva på. Vi kan idag notera några negativa trender. Vi kan inte bortse ifrån att vattenmiljön har försämrats radikalt under de senaste 50 åren. Närsalthalterna (främst fosfor och kväve) i våra vattendrag har nu nått sådana nivåer att vi varje år drabbas av massförekomst av främst blågröna alger.

Faktaruta:

Ålänningarnas utsläpp av fosfor per person är dubbelt högre än motsvarande utsläpp för svenskar och finländare i medeltal och ca 3 gånger högre än för en polack. (Källor: Christer Lännergren Stockholm Vatten/ÅSUB 2007)

Vi ålänningar är inte ensamma om att släppa ut närsalter i Östersjön, men vi har ett moraliskt och etiskt ansvar att *inte* vara den region i Östersjön som släpper ut största mängden närsalter per capita, vilket vi är idag. Det är bara en tidsfråga innan omvärldens blickar fästs på detta pinsamma faktum.

Vi börjar också märka av den globala uppvärmningen på Åland genom kraftigare stormar, perioder med extremt högvatten, torrare somrar och kortare vintrar. Vår närmiljö förändras – och till stora delar i en icke-önskvärd riktning.

Vad är målet?

Att inse fakta och vara först i förändringar är nyckeln till framgång. Våra utsläpp av närsalter och växthusgaser är för stora. Vi bör därför i snabb takt utveckla och ta i bruk ny, miljövänlig teknik inom samtliga samhällssektorer – kunnande och teknik som vi sedan kan exportera till vår omgivning. Detta innebär konkurrensfördelar för vårt näringsliv och kan ge god PR för hela vårt samhälle.

Ett sunt samhälle karaktäriseras av:

- Hållbar ekologisk utveckling
- Hållbar social utveckling
- Hållbar ekonomisk utveckling.

En hållbar ekologisk utveckling är den grund som de andra vilar på.

De två övergripande miljömålen är:

- Återföra Östersjön till acceptabel ekologisk status
- Minska den negativa klimatpåverkan

1) Återföra Östersjön till acceptabel ekologisk status

Det här innebär konkret att vi ska minska våra utsläpp i enlighet med den överenskommelse som alla Östersjöländer slog fast i Krakow i november 2007. De totala fosforutsläppen till Östersjön skall till år 2016 minska från 36000 ton till 21000. En minskning på 42 % för fosforutsläppen, medan kväveutsläppen skall minska från 737000 ton till 602000 ton, en minskning på ca 18 %. För att Östersjön ska ha en chans att tillfriskna måste särskilt fosforutsläppen minska radikalt.

Faktaruta: Kvävefixerande alger

Ett stort problem för Östersjön är den stora mängd blågröna alger som varje sommar breder ut sig. De blågröna algerna kan tidvis vara giftiga och man bör därför undvika att simma i vatten med hög blågrön algkoncentration. Blågröna alger är dessutom "kvävefixerande", dvs. de kan ta till sig kväve från luften. Om du renar havet på allt kväve så kommer de blågröna algerna därför att istället ta sitt kväve från luften och fosfor från vattnet. Detta gör att de kan konkurrera ut annan algväxtlighet. Av denna orsak är det viktigare att minska *fosforhalten* i vattnet för att på så sätt minska mängden blågröna alger.

För Åland är motsvarande fosforbelastning ca 1,5 kg fosfor/person och år. Den stora skillnaden beror på utsläppen av fosfor från fiskodlingarna, vilket står för ca 65 % av de totala utsläppen av fosfor från Åland.

För att komma ned till samma nivå som resten av Finland bör Ålands totala fosforutsläpp minska ned till ca 22 ton per år. Skall vi dessutom uppfylla Krakow-överenskommelsen bör utsläppen minska med ytterligare ca 42 % ned till ca 12,5 ton per år. Det betyder en minskning på ca 69 % jämfört med dagsläget.

Är det rätt att bygga en hög välfärd på högre miljöbelastning än andra östersjömedlemmar? En noggrann utvärdering av olika näringars miljöpåverkan i förhållande till global samhällsnytta och samhällsansenande behöver göras. Till exempel: Är det globala behovet av odlad fisk som livsmedel så stort, att övriga Östersjöländer kan tolerera våra oproportionerligt stora fosforutsläpp?

2) Minska den negativa klimatpåverkan.

Åland är idag ett av de biltätaste samhällena i Norden med 6199 personbilar per 1000 invånare. Enligt ÅSUB var 20755 motorfordon inregistrerade på Åland år 2007. Jämförelsevis ligger medeltalet i Sverige på 464 personbilar per 1000 invånare. Det är dags för oss att inse att en avsevärd del av växthusgaserna som finns deponerade i atmosfären kommer från Åland och sprids över ett större område.

Vi måste tänka på att släppa ut så lite miljöpåverkande ämnen som möjligt. Köpa mindre bilar, minska bilparken, minimera bilkörning – och överhuvudtaget spara på energi. Vi kommer även att behöva införa ny teknik: Satsa på sol och vindenergi och värmepumpsystem. Kommunikationsmedel som färjor, kollektivtrafik och godstransporter bör tillämpa metoder som minimerar miljöpåverkan.

Det stora målet är att utsläpp per person, i fråga om fosfor, kväve och växthusgaser blir lägst i Norden. Åland bör bli Den gröna ön, ett framgångsexempel och föredöme för alla.

Vad måste göras?

Radikalt minska utsläpp från fiskodlingar

Enligt ÅSUB:s senaste statistik var Ålands utsläpp av fosfor 42,8 ton under 2007. Mariehamns stad, inklusive industrier stod för 0,4 ton. 36 åländska fiskodlingar stod för 28 ton, vilket motsvarar 70 städer av Mariehamns storlek, inklusive industrier. Fiskodlingarna står för 65 % av de åländska fosforutsläppen.

I Danmark investerar fiskodlingsnäringen i nya landbaserade odlingar, inom ramen för ett storskaligt utvecklingsprojekt. Totalt åtta anläggningar ingår i försöket, där *samma arter* odlas som på Åland. Recirkulering av odlingsvattnet via mekaniska filter, biofilter och sedimenteringsbassänger minskar drastiskt odlingarnas totala vattenanvändning. Odlingstekniken är tekniskt relativt enkel och driftssäker. Fosforutsläppen i den odling som lyckats bäst är endast 0,3 gram per odlad kilo, medan det ligger på ca 5-6 gram i de åländska odlingarna.

En omstrukturering, helt eller delvis, till landbaserad odlingsteknik bedöms kunna ge märkbart bättre möjligheter att minska utsläppen av närsalter från verksamheten samtidigt som det även ger produktionsmässiga fördelar.

Ett alternativ att rena utsläppen från fiskodlingarna kan vara att omge dem med stora musselodlingar. Musselodlingar som reningsanläggningar finns i södra Sverige och de försök som just nu genomförs i åländska vatten tyder på att denna reningsmetod skulle fungera även här. De musslor som skördas kan användas bl a. som djurfoder eller gödsel.

Fiskodlingsnäringen bör profilera sig som producenter av miljövänligt producerade livsmedel, vilket innebär konkurrensfördelar gentemot omvärlden.

Detta ska göras: Stöd byggandet av en fullskalefiskodling enligt dansk modell på Åland samt anläggande av en fullskalig musselreningsanläggning. Utvärdera resultatet och om det är positivt, ge en övergångstid för befintliga anläggningar att ändra till dessa metoder eller stänga ned. Utsläppen från fiskodlingarna skall fram till 2016 minska med 90 %. Fosforutsläpp från fiskodlingen bör minska till ca 3 ton/år.

Inrätta marina reservat

Faktaruta: Marina reservat

Marina reservat är havsområden där inget uttag av naturresurser får göras, genom fiske eller utvinning av olja, gas, sand eller grus. Dessa områden är även stängda för dumpning av alla sorters avfall. Marina reservat gynnar ofta fisket i kringliggande områden genom s.k. "spillover"-effekt. Inom reservatet kan fiskbestånden bli större, fiskarna lever längre och växer sig större. Större individer får i regel fler avkommor. En sammanfattande analys av mer än 40 studier, utförd av Gell & Roberts 2003, visar att fisket gynnas maximalt om 20-40 % av fiskevattnen avsätts som reservat.

När stora områden fredas får ekosystemen en möjlighet att återhämta sig. Kvaliteten på habitatet ökar och efter hand utvecklas även fler typer av habitat, vilket ger förutsättningar för en ökad artrikedom. Marina reservat skapar möjligheter för alternativa aktiviteter som inte är destruktiva eller utvinner naturresurser, till exempel ekoturism.

I våra närområden finns sedan ett antal år marina reservat, vars syfte är att freda havsområden där ekosystemen får möjlighet att återhämta sig och utvecklas. Reservaten får en funktion som havets barnkammare och säkrare av en stor artrikedom även i framtiden. Vi bevarar dessutom områden i den marina miljön och skärgårdsmiljön som annars skulle kunna vara hotade för all framtid.

Inom marina reservat får sport och husbehovsfiske fortsättningsvis bedrivas. Däremot är industriellt fiske med stora fiskefartyg som dammsuger botten förbjudet. På Åland har vi ännu inte vidtagit de åtgärder som behövs för att vi ska kunna inrätta denna typ av marina reservat. Kunskap inom området torde dock finnas inom landskapet. Inrättande av marina reservat utgör en viktig del av en långsiktig, ansvarsfull och hållbar havs- och miljöpolitik.

Detta ska göras: Landskapsregeringen låter Husö biologiska station utreda förutsättningarna för och ge förslag på var reservaten kunde inrättas. Samtidigt utreds hur ägandefrågorna i dessa områden skall hanteras.

Minska utsläpp från jordbruket genom att gå över till kretsloppsbaserad och ekologisk odling.

För att Åland ska kunna vara ett föredöme inom miljöfrågor, bör hela Åland övergå till kretsloppsbaserad och ekologisk odling, vilket kan förutsätta större enheter än de nuvarande. En jättemarknad för ekologiska produkter finns i Stockholmsområdet.

Vid kretsloppsbaserad ekologisk odling väljs det alternativ som minst belastar miljön, såsom andra än artificiella bekämpningsmetoder för bekämpning av skadeinsekter och ogräs. Växtföljd och kompost som gödselmedel gör att mikroorganismer trivs. Komposterad kreatursgödsel och annat organogent material frigör näringsämnen långsammare och belastar vattendragen mindre än gödselmedel som används vid konventionell odling.

Detta ska göras: Landskapsregeringen går ut med en omfattande informationskampanj om kretsloppsbasead ekologisk odling samt komponerar ett stödpaket för de odlare som uppfyller högt ställda krav. Vidare införs särskilda utbildningsprogram med inriktning på kretsloppsbasead ekologisk odling i de åländska skolorna.

Gynna närproducerade livsmedel Jobba för att åländskt producerade livsmedel konsumeras på Åland.

Utred möjligheterna och stimulera till exempel Ålands producentförbund att upprätta en gemensam plats där lokalt producerade livsmedel säljs, såsom fisk, ägg, rådjurskött, älgkött, nötkött, griskött, fårkött och ekologiskt producerade grönsaker. Fiskförsäljning kan anslutas denna plats som inte behöver utgöra en regelrätt saluhall men kan bära vissa likheter med en sådan.

Detta ska göras: Alla offentliga inrättningar upphandlar och använder i den mån det finns, enbart närproducerade livsmedel

Utnyttja biogas från avfall och stallgödsel som uppvärmningskälla

Stallgödsel och strö från åländska jordbrukare skulle kunna producera tusentals kubikmeter metangas varje år. Biogasproduktion innebär dubbla fördelar ur miljö- och klimatsynpunkt. Dels minskar de direkta utsläppen av växthusgaser från jordbruket, dels ökar mängden förnyelsebar energi som kan ersätta fossilt bränsle.

Detta ska göras: Landskapsregeringen ordnar kurser i framställande och utnyttjande av biogas från djurhållning samt ger investeringsstöd för uppstart av biogasanläggningar.

Inrätta våtmarker och tillämpa de senaste rönen inom täckdikningsområdet.

Faktaruta:

Med våtmark avses ett vegetationstäckt område där vattenytan är nära under, i nivå med eller nära över markytan och där vattennivån får variera med de naturliga säsongsvariationerna. Med våtmark menas i detta miljöprogram även småvatten och dammar. Våtmarker har, när de är rätt dimensionerade, en relativt stor förmåga att minska utsläpp av näringsämnen från jordbruk.

Detta ska göras: Landskapsregeringen genomför en kartläggning täckande hela Åland med syfte att utreda var man kan anlägga våtmarker. Vidare går man in för att endast tillåta täckdikning enligt de senaste rönen inom området.

Förbättra kontrollsystemen för uppföljning av närsalter från jordbruket.

Fiskodlingar, reningsverk, industrier är idag skyldiga att redovisa utsläppsstatistik gällande närsalter. Tillförd näring bokförs och uttagen näring i form av skördade produkter redovisas. Ett liknande system bör tillämpas för jordbruket. Ett förbättrat kontrollsystem som liknar det som tillämpas för fiskodlingsnäringen bör upprättas, för provtagning av utsläpp från täckdikningssystem och större diken.

Detta ska göras: Landskapsregeringen beslutar om ett förbättrat redovisnings- och kontrollsystem för jordbruket som skall tillämpas från och med den 1 januari 2010.

Gynna övergång till miljövänligare bilar.

I landskapsregeringens klimatstrategi (lämnad till lagtinget den 21 maj 2007) står det:

”Bland åtgärder kan ytterligare nämnas att äldre bilar skall bytas ut mot nya bilar som släpper ut mindre koldioxid per km [...]”

Ett detaljerat utbytesschema med fasta tidsramar bör uppgöras, för att byta ut bilarna i landskapets fordonspark. De mest miljöbelastande bilarna i landskapets fordonspark skall bytas ut först, bilarnas ålder ska således inte alltid vara vägledande.

Många åländska familjer har idag två bilar. En av dessa borde vara en liten el-bil eller hybridbil för kortare körningar inom landskapet. En betydande minskning av åländska

koldioxidutsläpp kan åstadkommas på detta sätt. Målsättning och vision bör vara att alla bilar på Åland är elbilar som drivs av egen, vindkraftproducerad el.

Detta ska göras: Landskapsregeringen förnyar samtliga fordon enligt ett utbytesprogram som tidsbegränsas till högst 4 år, så att det sista extra miljöbelastande fordonet är utbytt inom denna mandatperiod.

Landskapsregeringen går ut med bred information gällande koldioxidutsläpp från biltrafiken. Lagtinget lagstiftar om ett ökat stöd för inköp av el/hybrid-bil samt om stöd till drivmedelsförsäljare som anskaffar utrustning för försäljning av alternativa drivmedel.

Gynna samåkning

Detta ska göras: Inför ett generellt ålandsavdrag för resor åt alla ålänningar (skulle stimulera till samåkning vilket sparar pengar åt den enskilde samt gynnar miljön.

Utred och miljöoptimera kollektivtrafiken

De reella kommunikationsbehoven på Åland kartläggs med en enkät. Med detta som bas sammanställs det mest optimala kollektivtrafiksystemet, som utformas så att många som möjligt har möjlighet att åka, men inte nödvändigtvis så att alla kan åka.

Detta ska göras: LR ordnar kollektivtrafiken så att stamlinjerna stärks. En utredning gällande alternativa kollektivtrafikmöjligheter längs huvudlinjerna genomförs.

Se över byggnormer och gynna miljövänliga hus.

Offentlig sektor bör vara föregå med gott exempel och satsa på ekologiskt högklassiga hus.

Detta ska göras: Landskapsregeringen slår fast regler för vad som kan klassas som miljövänligt byggande och tillämpar det vid det egna byggandet. Kommunerna inför bestämmelser för viss del av de byggnadsplanerade områdena med krav på miljövänligt byggande.

Arbeta för att en professur i miljöteknik inrättas vid Högskolan på Åland.

Ålands läge mitt i Östersjön är unikt. Både symboliskt och med tanke på de praktiska förutsättningarna är det rätt plats att bedriva forskning i miljöteknik. En del av PAF medel kan vikas för bekostande av en ny miljöprofessur vid Högskolan på Åland. På detta sätt kan vi på Åland visa att vi värnar om miljön samtidigt som nya miljöinnovationer kan testas och utvärderas här. Detta kan långsiktigt även generera nya arbetsplatser inom miljöteknologi-området på Åland.

Detta ska göras: Lagtinget stiftar erforderliga lagar och inrättar en miljöprofessur vid Högskolan på Åland samt upptar i budgeten för 2010 medel för ändamålet.

Satsa på egen vindkraft, solenergi och vågenergi.

Bygg ut vindkraften och kombinera det med en ny elkabel till fastlandet. Det ger ökad elsäkerhet och förbättrar möjligheterna att fullt ut försörja hela Åland med vindkraft. Idag görs stora satsningar på alternativa energikällor överallt i världen. För 20 år sedan trodde knappast någon att vindkraft skulle kunna fungera så bra på Åland som det gör idag.

Villor och sommarstugor kan förses med små vindkraftverk och solpaneler. Energi kan sparas genom att en miljöenergiplan uppgörs för varje fastighet, där det mest optimala sättet att spara energi och skona miljön utreds. Detta kunde kombineras med möjligheten att från enskilda hushåll producera el-energi som ges ut i det allmänna nätet. Med denna plan som grund kan bidrag ansökas enligt ett regelverk som fastställs av landskapsregeringen. Ett särskilt bidrag för investering i små vindkraftverk och solpaneler bör prioriteras.

Detta ska göras: Landskapsregeringen uppgör en miljöplan som går ut på att bygga upp solkraftverk och vågkraftverk i mindre skala som inledningsvis kan försörja några av landskapets egna anläggningar. Solpaneler kunde förslagsvis byggas på alla offentliga byggnader med platta tak och där kan landskapsregeringen föregå med gott exempel genom att placera solpaneler på Självstyrelsegårdens och landskapsregeringsbyggnadens tak. Ålands teknologocentrum eller annan forskningsinstans ges i uppdrag att konstruera och utvärdera anläggningarnas funktion och utvecklingsmöjligheter. Landskapsregeringen utreder och arbetar för "elproduktion hemma" där den egna el-mätaren "backar".

Anslut i princip hela fasta Åland till Lotsbroverket.

Lotsbroverket har en reningsgrad som är mycket bättre än alla andra små reningsverk på Åland. Därför bör en så stor del som möjligt av Åland anslutas dit.

Förslag: Bilda ett Ålands avloppsvatten AB där alla fastäländska kommuner är delägare. Bolaget kan organiseras på liknande sätt som Ålands Vatten Ab och ev. Även administrativt samköras med Ålands Vatten Ab.

Minimera utsläpp från sjötrafiken till och från Åland.

De åländska färjrederierna är idag mycket miljömedvetna. Vid nyanskaffningar ställs höga krav på miljövänliga lösningar. Sjötransporter är även allmänt sett miljöeffektiva än övriga transportmedel. Vi ålänningar är beroende av bra förbindelser för att trygga vårt näringsliv och därmed vår välfärd.

För att minska utsläppen bör Åland arbeta för att införa aktiva farleds- och hamnavgifter som varierar beroende på miljövänlighet.

Detta ska göras: Bygg upp ett regelverk som gynnar miljövänliga fartyg. Landskapsregeringen arbetar för att ge Åland behörighet att införa aktiva farleds - och hamnavgifter och eventuellt överta skötseln av farlederna inom åländskt territorium.

Det här var inte allt. Vi har massor av idéer och vi är beredda att ta krafttag för miljön. När du lägger din röst för Frisinnad Samverkan i valet 2011 ger du oss bättre möjligheter att vara en pådrivande kraft bakom miljöarbetet.

Här presenterar vi några idéer som vi gärna vill höra din åsikt om: Grabba tag i närmaste FS:are och berätta vad du tycker om de här idéerna. Vi lyssnar, för vi vill kunna ta fram ett ännu bättre miljöprogram.

Åtgärder som bör utvärderas och eventuellt genomföras

Inför kvalitetsnormer i enlighet med bestämmelserna i vattenlagen

Inför kvotsystem för utsläpp av fosfor, kväve och koldioxid.

-rekommendation per person

-krav per kommun

Använd kommunalbeskattningsinstrumentet till att gynna miljövänliga alternativ.

Jobba för egen beskattningsrätt för att få möjlighet att beskatta miljöovänlig verksamhet samt gynna miljövänligt.

Gör Åland till ett konferenscentrum för miljöfrågor.

Landskapsmyndigheterna ger stora lättnader och förmåner för internationella bolag som kan använda Åland som testbänk för miljöprojekt.

Alla kommuner bör bli eko-kommuner

För att nå snabbare resultat och ändra människors attityd måste ekonomiska incitament tillämpas i miljöfrågor.

Sammanfattning av FS - miljöpolitik:

- Omfördela stöd.*
- Lagstifta*
- Omställa*

Vissa kostnader måste tas med insikten att kostnaderna på sikt inte kan undvikas.

Vår Vision:

Åland - den miljövänliga ön

- *Ett gott samhälle att leva i*
- *Turismen frodas.*
- *Åland blir attraktivt*
- *Korta resor*
- *En attraktiv natur- och kulturmiljö*
- *Golfparadis*
- *Friluftsparadis*
- *Ren mat*
- *Ren luft*
- *Rent vatten*
- *Ett jordbruk som levererar ekologiskt högkvalitativa produkter till Åland och till närområden, till exempel Stockholmsregionen.*
- *Fårskötsel blir en ännu större näring med ekologiskt högkvalitativt kött.*
- *En miljövänligare färj- och flygtrafik som hålls på en god nivå genom turismens behov.*

Ett samhälle som vi med stolthet kan överlämna till våra barn och barnbarn.

Frisinnad Samverkan

November 2008

www.fs.ax

